

Nationaal Programma RES
p/a Unie van Waterschappen
T.a.v. mw. K. Lammers
Postbus 93218
2509 AE Den Haag

Datum : 1 juli 2021
Onderwerp : Aanbieding RES 1.0 FruitDelta Rivierenland

Geachte mevrouw Lammers, beste Kristel,

In Rivierenland is, net als in 29 andere regio's, hard gewerkt aan een regionale energiestrategie (RES). De acht regiogemeenten, provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, Liander, Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland, Greenport Gelderland, Gebiedscoöperatie Rivierenland en VNO-NCW Midden/Rivierenland werkten hierbij nauw samen. Hierbij bieden wij nu met gepaste trots de [RES 1.0 van FruitDelta Rivierenland](#) aan met daarin ons **regionale bod van 1,2 TWh in 2030**.

Van concept RES naar RES 1.0

In de [concept RES](#) die wij na vaststelling door alle decentrale overheden vorig jaar juni aanboden, was het streven opgenomen het regionale bod in de RES 1.0 te verdubbelen ten opzichte van het concept bod. Afgelopen jaar zijn hiervoor kansrijke gebieden voor wind nader in beeld gebracht. Gemeenten zijn aan de slag gegaan met lokaal beleid voor wind, zon en participatie en Liander voerde een netimpact analyse uit. Het resultaat is een integraal afgewogen regionale ambitie, passend bij ons gebied.

Besluitvorming RES 1.0

De afgelopen weken is de ambitie van de RES 1.0 vastgesteld door het AB van Waterschap Rivierenland, provinciale staten van Gelderland en de acht gemeenteraden. Hierbij zijn enkele moties en amendementen aangenomen die wij zullen betrekken bij het proces richting RES 2.0. Een overzicht van de moties en amendementen is opgenomen in bijlage 1 bij deze brief.

In twee gemeenten is tijdens de besluitvorming de lokale bijdrage aan de regionale ambitie naar beneden bijgesteld. Dit betreft de gemeenten Buren en Culemborg.

- Culemborg heeft de oppervlakte zon-op-grote-daken verhoogd en de oppervlakte zonnevelden verlaagd. Het aandeel van de gemeente Culemborg in het bod RES 1.0 wordt hiermee verlaagd van 0,097 naar 0,090 TWh.
- In Buren is het aandeel wind uit de lokale bijdrage aan het RES-bod gehaald. De oppervlakten zonneveld en zon-op-grote-daken zijn verhoogd. Het aandeel van de gemeente Buren in het bod RES 1.0 wordt hiermee verlaagd van 0,218 naar 0,154 TWh.

Het RES-bod van 1,2 TWh blijft ongewijzigd gezien de risicomarge waar wij al rekening mee hielden. Het totaal van de lokale ambities zoals onderbouwd in de RES 1.0, was 1,33 TWh. Met de bovengenoemde wijzigingen komt het totaal van de lokale ambities op 1,24 TWh. Dit betekent dat de marge is verkleind, maar dat bovengenoemde aanpassingen geen consequenties hebben voor ons regionale bod.

Radarpost en Wespandief

Op het kunnen realiseren van de regionale ambitie van 1,2 TWh in 2030 is een aantal mogelijke beperkingen en randvoorwaarden van toepassing. De beperkingen zijn benoemd in de RES 1.0, zoals de mogelijke invloed van een radarpost in het westelijke deel van Rivierenland, de Wespandief in het oostelijke deel van Rivierenland bij Neder Betuwe. Dit leidt mogelijk nog tot aanpassingen in de wijze waarop en het tempo waarin wij de regionale ambitie richting 2030 denken te realiseren.

Wind, zon en netcapaciteit

Naast een zorgvuldige inpassing van zon en wind in ons landschap, is het slim en efficiënt benutten van de beschikbare netcapaciteit en een gefaseerde uitbreiding van het bestaande net een belangrijk onderdeel van de RES. Dit is van invloed op de maatschappelijke kosten van de energietransitie. Daarnaast zorgen de toenemende vraag naar elektriciteit en de snelle opkomst van zonne- en windenergie er nu al voor dat het elektriciteitsnet in Rivierenland op steeds meer plaatsen vol raakt. Daarom gaat Liander de komende jaren het energienet in de regio Rivierenland op meerdere plaatsen verzwaren. Dit vraagt om tijdige inpassing en besluitvorming.

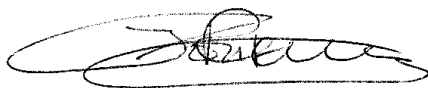
Lobbyagenda

Naast bovengenoemde aandachtspunten is er nog een aantal zaken die van invloed zijn op de realisatiekansen van onze regionale ambitie, zie bijlage 2. Dit betreft bijvoorbeeld voldoende capaciteit (handjes) bij gemeenten en netbeheerder, verbeteringen ten aanzien van de SDE systematiek, het belang van het in stand kunnen houden en versterken van onze samenwerking en het kunnen meenemen van onze inwoners, zowel regionaal als lokaal. Deze lobbypunten zullen wij de komende tijd actief onder de aandacht brengen van betrokken (overheids)instanties. Wij vragen NPRES om hierin de komende maanden actief samen met ons op te trekken en de krachten te bundelen.

Nadere informatie

Mocht u nog vragen hebben naar aanleiding van deze brief of de RES 1.0 FruitDelta Rivierenland, dan kunt u contact opnemen met Annemieke Spit, procesmanager RES, via aspit@regiorivierenland.nl of telefonisch 06-30552325.

Met vriendelijke groet,
Namens de stuurgroep RES Rivierenland,

Joost Reus,
Voorzitter stuurgroep RES Rivierenland

Bijlagen:

1. Overzicht moties en amendementen
2. Lobbyagenda Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland

Bijlage 1 Besluitvorming RES 1.0 en aangenomen moties en amendement

De bevoegde organen in het regionale besluitvormingsproces hebben aandachtspunten voor het vervolgproces meegegeven. Tijdens de besluitvormende vergaderingen over het RES 1.0 bod van de acht gemeenteraden, het algemeen Bestuur van het Waterschap en de Provinciale Staten zijn 20 moties aangenomen en één amendement.

Gemeente	Inhoud motie/amendement	Vertaling in
Opslag		
Culemborg, Maasdriel, Tiel, West Betuwe	Moties met oproep aan college om energieopslag te onderzoeken en mee te nemen in RES 2.0.	Uitvoeringsprogramma RES '22/'23
Buren	Oproep aan college om opslag regionaal te onderzoeken en ontwikkelaars uitnodigen om innovatie te stimuleren.	Uitvoeringsprogramma RES '22/'23
Zon op dak		
Culemborg, Zaltbommel, Tiel	Moties met oproep aan college om regionaal beleid/uitvoeringsprogramma zon op dak te ontwikkelen.	Uitvoeringsprogramma RES '22/'23
Innovatie		
Provincie	Motie meer ruimte voor innovaties met verzoek om motie in te brengen bij kabinetsformatie: Innovaties blijven stimuleren; Indien er bewezen technologieën zijn deze toevoegen aan opgave in RES 2.0; Stimuleren energieclusters en cable pooling t.b.v. stabiele en betaalbaar energienet.	Oproep aan GS om motie in te brengen bij kabinetsformatie.
Netcapaciteit		
Provincie	Motie belang van decentrale netwerken met verzoek aan GS om: - Met de netbeheerder(s) en andere relevante partijen voor eind 2021 de mogelijkheden van decentrale netwerken, al dan niet gekoppeld aan het centrale netwerk, te verkennen; - De wenselijkheid van een aanvullend plan met het rijk bespreekbaar maken; - Over beide punten PS voor eind 2021 informeren.	Provincie/Liander/regio's/GEA (bestuurlijke tafel regionale samenwerking)
Provincie	Motie evenwichtigere verdeling zon op dak, zon op land en wind in de energietransitie Gelderland naar RES 2.0 2023. Oproep aan GS om: - Komende jaren samen met de regio's in te zetten op een evenwichtigere verdeling in zon op land, zon op dak en wind in Gelderland naar de RES 2.0 in 2023; - Aan PS een voorstel te doen voor het einde van 2021 op welke wijze dit streven naar een betere verhouding zon op land, zon op dak en wind bevorderd kan worden naar de RES 2.0 in 2023.	Provincie/Liander/regio's/GEA (bestuurlijke tafel regionale samenwerking)
Provincie	Motie Efficiëntie in de energietransitie met oproep aan GS om: - In het vervolgtraject van implementatie en RES 2.0 het initiatief te nemen met betrekking tot het transparant maken van de maatschappelijke kosten, waaronder kosten voor infrastructurele aanpassingen; - Daarbij met netbeheerders samen te werken om de kosten van mogelijke alternatieven inzichtelijk te maken, ter ondersteuning van een integrale afweging in de regio's; - Per RES helder aan te geven wat een hogere kostenefficiëntie burgers en belanghebbenden kan opleveren;	Provincie/Liander/regio's/GEA (bestuurlijke tafel regionale samenwerking)

	- Met voorstellen aan PS en stuurgroepen te komen om de kostenefficiëntie per RES- gebied te optimaliseren	
Communicatie, participatie en draagvlak		
Tiel, Maasdriel, West Betuwe, Neder-Betuwe	Motie met oproep aan college om gemeentelijk energietransitie communicatieprogramma te organiseren, bij voorkeur in een regionale context.	Uitvoeringsprogramma RES '22/'23
Tiel, Buren	Oproep aan college om maatschappelijke tender op te stellen voor duurzame energie op land.	Uitvoering lokaal. Bundeling kennis en inzichten regionaal.
Provincie	Motie aandacht voor draagvlak richting RES 2.0 met oproep aan GS om: - De komende jaren, samen met de RES-partners, actief in te zetten op het vergroten van draagvlak naar de RES'sen 2.0 in 2023; - De gemeenten hierin bij te staan, te adviseren en te faciliteren waar dat kan; - Een voorstel te doen hoe, in de periode naar de RES 2.0, meer draagvlak en acceptatie onder Gelderse inwoners kan worden bereikt; - Dit voorstel voor het einde van 2021 aan PS voor te leggen.	Provincie/regio's/Liander/GEA (bestuurlijke tafel regionale samenwerking) Regionaal: Uitvoeringsprogramma RES '22/'23
Voorkeursvolgorde zon		
Maasdriel	Oproep aan college om agrarische gronden onder aan de prioriteitenlijst te zetten, locaties langs het spoor te prioriteren en kijken naar combinatie met teeltondersteunende voorzieningen.	Lokale beleidskaders zon
Positionering en samenwerking		
West Maas en Waal	Aandacht voor positionering raden, bestuurlijke rolverdeling, financiële kaders en samenwerkingsagenda	Actualisatie Notitie uitgangspunten
West Maas en Waal	Oproep aan college om de raad mee te nemen in het proces en initiatiefnemers een SDE++ subsidie laten aanvragen.	Actualisatie Notitie uitgangspunten Actie gemeente WMW
Buren	Oproep aan college om regionale afstemming tussen raden te faciliteren, regionaal participatiekader op te stellen.	Regionaal participatiekader, i.s.m. klankbordgroep raadsleden RES
Aanpassing lokale bijdrage		
Buren	Geen wind als onderdeel van lokale bijdrage Buren aan RES-bod. In plaats hiervan aandeel zon ophogen.	Opgenomen in aanbiedingsbrief van de RES 1.0 aan NPRES.
Overig		
Buren	Oproep aan college om in gesprek te gaan met eigenaar van het Amsterdam-Rijnkanaal om mogelijkheden voor zonne-energie te onderzoeken en de inwoners hierbij te betrekken.	Actie voor gemeente Buren.
Buren	De motie wil ook regionaal oproepen dat bij windmolens technieken moeten worden aangewend om botsingen met vogels tot een minimum te beperken als zwarte aanduidingen op wieken, een detectiesysteem en/of anderen.	Deels standaard onderdeel van vergunningverlening. Gemeenten kunnen aanvullende regels formuleren.

Lobbyagenda RES FruitDelta Rivierenland

Met een ambitie van 2,1 TWh doet Rivierenland een weloverwogen bijdrage aan de landelijke doelstelling van 35 TWh. De realisatie daarvan kunnen wij echter niet alleen. Daarom benadrukken wij het belang van enkele randvoorwaarden die voor een goede uitvoering van de RES 1.0 en continuering richting RES 2.0.

Netcapaciteit

Voor een tijdige aansluiting op en slimme benutting van het elektriciteitsnet werken we regionaal zo goed mogelijk samen met de netbeheerder. Maar er zijn ook landelijke gereedschappen nodig:

- **Nieuwe spelregels om het bestaande elektriciteitsnet slimmer en beter uit te nutten, zoals:**
 - Aanpassing van wet- en regelgeving om snellere en efficiëntere aansluiting van duurzame energieprojecten en transport van duurzame energie mogelijk te maken;
 - Financiële prikkels om opgewekte energie zoveel als mogelijk lokaal in balans te brengen en te zorgen dat het tarief voor kleinverbruikers en grootverbruikers het gebruik van energie op het moment dat er veel aanbod is, stimuleert. Maatregelen, om een betere afstemming van vraag en aanbod mogelijk te maken, zoals smart charging maken hier ook onderdeel van uit.
- **Meer regie via een Nationaal Programma Energiesysteem (NPES) voor regie en integraliteit:**

Willen we de klimaatdoelen halen dan vraagt dit om echte regie, via een langjarige programmatische samenwerking tussen overheden en netbeheerders, gericht op uitvoering. Dit vraagt op landelijk en regionaal niveau integrale afstemming over de sectoren heen, zodat met behulp van heldere prioritering én een duidelijke (ruimtelijke en systeemtechnische) meerjarenplanning de transitie efficiënt gerealiseerd kan worden. Hierbinnen is er aandacht voor ruimte voor infrastructuur en snellere besluitvormingsprocedures inclusief escalatiemechanismen.
- **Maatregelen die ertoe leiden dat er meer technici worden opgeleid voor de energietransitie.**
- **SDE++-subsidie aanvraag en netwerkcapaciteit**

De snel toegenomen vraag naar elektriciteit van nieuwe en bestaande bedrijven, woningbouw en door elektrificatie van de samenleving heeft tot een grotere vraag naar elektrisch vermogen geleid. Met als gevolg dat de vraag nu in bepaalde gebieden groter is dan de capaciteit van het netwerk. Ontwikkelingen gaan op dit moment sneller ondanks alle inspanningen om het elektriciteitsnetwerk te versterken en optimaliseren. Nederland heeft een van de betrouwbaarste elektriciteitsnetten van de wereld maar is niet ontworpen voor de snelle ontwikkelingen die nu plaatsvinden daardoor knelt het letterlijk op het elektriciteitsnet. Het bereiken van de maximale capaciteit op meerdere plekken in Rivierenland betekent dat nieuwe grootverbruikers van elektriciteit die zich hier willen vestigen geen elektriciteit kunnen terugleveren of geleverd kunnen krijgen. Dat kan weer als het elektriciteitsnet is uitgebreid of er oplossingen beschikbaar zijn die meer capaciteit creëren. Ook kunnen grootverbruikers zoals supermarkten, grootschalige horeca, kantoren en fabrieken die hier gevestigd zijn, niet meer stroom terugleveren dan dat ze momenteel doen of geleverd krijgen. Op meerdere plekken in Rivierenland is op dit moment sprake van schaarste en gelden transportbeperkingen. De verwachting is dat deze gebieden zich de komende tijd verder uitbreiden. De huidige termijn die gesteld wordt om een aansluiting in gebruik te nemen om gebruik te kunnen maken van de SDE subsidie, sluit onvoldoende aan op deze realiteit. Het uitbreiden en verzwaren van het energienet kost normaliter meer tijd dan 1,5 jaar. De regio pleit er dan ook voor om de realisatietermijn te verlengen van 1,5 jaar naar 5 jaar.

Aanpassing SDE+-subsidie systematiek

De huidige SDE-systematiek stimuleert het aanjagen van innovatie en schaalvergroting om duurzame energie financieel aantrekkelijk te maken. De SDE++ bijdrage heeft een dalende trend die ontwikkelaars dwingt om te kiezen voor steeds hogere windturbines op land. Maar deze turbines roepen meer weerstand op bij omwonenden in een plangebied.

De prikkel die in de SDE+-systematiek zit is daarmee contraproductief voor het gewenste draagvlak. We pleiten voor een wijziging van de berekening van de SDE+-subsidie systematiek, eventueel door middel van een omgekeerde staffel voor wind op land.

Capaciteit en financiering bij gemeenten

Gemeenten hebben in de afgelopen jaren veel extra taken gekregen, maar hebben weinig capaciteit en financiering om deze uit te voeren. Deze tekorten maken het onmogelijk voor gemeenten om op korte termijn belangrijke maatschappelijke opgaven op te pakken waaronder klimaat en de energietransitie. Dit brengt de uitvoering van de RES 1.0 in gevaar.

We pleiten daarom, naast ondersteuning van de RES, voor duidelijke afspraken over aanvullende capaciteit en financiering bij gemeenten.

Gezamenlijk optrekken in communicatie

Als RES-partners in de regio voelen we ons regelmatig alleen staan in onze boodschap naar onze inwoners. We hebben landelijke steun en het uitdragen van een gezamenlijke boodschap de afgelopen 2 jaar gemist. We zijn en worden regelmatig geconfronteerd met vraagstukken waar een landelijk antwoord cq standpunt voor nodig is, zoals de mogelijke gezondheidseffecten van windturbines.

We pleiten voor vaker en tijdiger schakelen zodat er een vloeiende communicatielijnt ontstaan, van Rijk tot en met gemeente. Zodoende kunnen we onrust zo veel mogelijk voorkomen en een gezamenlijke boodschap communiceren.

Versterking brede samenwerking

In Rivierenland is met de partners in de Stuurgroep RES hard gewerkt aan de RES 1.0, de Samenwerkingsagenda en aanpalende beleidsterreinen. Deze unieke vorm van samenwerking in Nederland, waarbij georganiseerde burgers gelijkwaardig aan de regie- en bestuurstaafel zitten, vraagt om versnelling en borging in het gebied.

Versnelling door het koppelen van kansen en daarmee concrete meervoudige waarde creatie, gekoppeld aan de brede welvaartagenda en doelstellingen. Borging via samenwerkingsafspraken voor de lange termijn (2030 en verder), zodat publieke en private partijen op langere termijn kunnen sturen.

Dit vraagt:

- Naast regie en sturing op inhoud, relatie en proces meer aandacht voor en ondersteuning van relaties en processen voor de lange termijn. Waarbij in uitvoering en realisatie van RES 1.0, 2.0 en verder kennis, leren, besluitvorming, samenwerking en financiering op diverse schaalniveaus met de 5 O's (overheid, ondernemers, ondernemende inwoners, onderwijs en organisaties) goed wordt geborgd (tussenruimte).
- Nieuwe spelregels om voor lokale en regionale (energie)coöperaties samen met netbeheerder businesscases te bouwen voor netoptimalisatie en balans. Hierdoor, naast versnelling, ook besparing van maatschappelijke kosten en verhoging regionale meervoudige baten.
- Meer nationale regie, maar regionale uitvoering van implementatie en beheer. Optimalisatie van kennis en middelen en verlagen van complexiteit om vertrouwen en eigenaarschap bij burgers op te bouwen richting warmtetransitie. Verantwoordelijkheid laten nemen door georganiseerde burgers, vaak samen met lokale overheden en hiervoor versterking van de positie van burgers concreet vormgeven met wetgeving, middelen, etc.; zodat ze volwaardig aan tafel kunnen zitten.
- Overgang van kenniseconomie naar een lerende economie: enerzijds onderbouwing van de lerende samenwerking, met elkaar, waarin iedereen vanuit een natuurlijke manier bijdraagt en de uitdagingen invult die niemand alleen kan. Anderzijds in combinatie met deze stukken over de tussenruimte:

Zie ook:

<https://www.overheidvannu.nl/actueel/artikelen/2020/09/10/als-een-overheid—eindrapport-studiegroep-gepresenteerd>

<https://www.overheidvannu.nl/actueel/artikelen/2019/10/17/wat-nederland-echt-nodig-heeft-meer-tussenruimte>

<https://www.topsectorenergie.nl/sites/default/files/uploads/Algemeen/Essay%20Energietransitie%20en%20tussenruimte%202019.pdf>

Verduurzaming Glastuinbouw

Glastuinbouw Nederland heeft september 2017 de visie Verantwoorde Tuinbouw vastgesteld. In deze visie worden stevige ambities geformuleerd, waaronder het realiseren van een klimaatneutrale glastuinbouw in 2040, mits aan de juiste randvoorwaarden wordt voldaan. Deze visie is ingebracht bij de klimaattafel van de rijksoverheid. Regionaal heeft een Klankbordgroep van glastuinbouw-ondernemers deze visie doorvertaald naar de glastuinbouw in Bommelerwaard. Een belangrijke stap in de vermindering van energieverbruik en CO₂ uitstoot in Rivierenland.

Op dit moment wordt aardgas in een WKK (warmte-kracht-installatie) uitermate efficiënt omgezet in CO₂, -elektriciteit en warmte. Voor alle drie componenten zullen groene alternatieven beschikbaar moeten komen die in samenhang een goed alternatief vormen voor de WKK. Voor het type glastuinbouwbedrijf in de Bommelerwaard, waarbij de ontwikkeling van de bedrijven richting elektrificatie een belangrijk verduurzamingsspoor is, ligt de eerste prioriteit in de beschikbaarheid van groene CO₂ en betaalbare elektriciteit.

Inmiddels zijn er, in samenwerking met regionale overheden en andere stakeholders belangrijke stappen gezet, maar loopt de implementatie vast op de volgen de cruciale randvoorwaarden:

1. CO₂–voorziening

CO₂ benutten in plaats van onder de grond

- CO₂ is een onmisbaar element voor de groei van planten. In 2018 is een verkenning uitgevoerd naar de haalbaarheid van een collectieve CO₂-voorziening voor de glastuinbouw in de

Bommelerwaard. Uitgangspunt is alle glastuinbouwclusters aan te sluiten op één systeem teneinde in de toekomst het geheel per schip te kunnen bevoorraden. In 2019 is een businesscase opgesteld welke aan de provincie is voorgelegd om de onrendabele aansluiting van ook de kleine clusters af te dekken. De provincie Gelderland heeft hierover positief besloten. De Rijksoverheid zet momenteel beleidsmatig in op opslag van CO₂ (CCS) in de bodem. Met dit beleid is de prikkel voor de industrie om CO₂ beschikbaar te stellen voor levering aan de glastuinbouw (CCU) onvoldoende.

2. Elektriciteitsvoorziening

ODE opzet zou duurzaam moeten stimuleren maar doet nu het tegenovergestelde.

- Gezien de knelpunten in het regionale elektriciteitsnetwerk heeft in 2019 een inventarisatie van de toekomstige capaciteitsbehoefte plaatsgevonden en is door Liander een investeringsprogramma vastgesteld met als doel binnen 5 jaar alle knelpunten, gebaseerd op de verwachte vraag-ontwikkeling, op te lossen. Hieraan wordt op dit moment volop gewerkt.
- Tot grote verrassing van de glastuinbouwsector is op Prinsjesdag 2019 bekend gemaakt een forse verhoging van ODE (Opslag Duurzame Energie en Klimaattransitie) op inkoop van elektriciteit 3^e schijf door te voeren. Ook dit besluit staat op gespannen voet met de verduurzamingsaanpak van de sector; hierdoor wordt de inkoop van (groene) elektriciteit erg duur. Lokaal biedt de koppeling van windenergie aan de glastuinbouw uitstekende kansen voor een goede inpassing in het netwerk; goede afstemming met de omgeving is een randvoorwaarde.

3. Warmtevoorziening

- Beide hiervoor genoemde beleidskaders vragen op Rijksniveau een oplossing om de verduurzamingsaanpak van de glastuinbouwsector weer perspectief te bieden. Dit is ook van belang om de koppelkansen op het vlak van warmtevoorziening tussen glastuinbouw en de gebouwde omgeving te kunnen verzilveren. Inzet van geothermie ten behoeve van de gebouwde omgeving in de Bommelerwaard is alleen kansrijk als dit in combinatie met de glastuinbouw wordt gerealiseerd (warmtenetten). Knelpunt vormt het complexe en langdurige vergunningenproces.